

ПЕРЕВІРКА ЕФЕКТИВНОСТІ ДИФЕРЕНЦІЙОВАНОГО НАВЧАННЯ МОЛОДШИХ ШКОЛЯРІВ АУДІЮВАННЯ АНГЛІЙСЬКОГО МОВЛЕННЯ З ВИКОРИСТАННЯМ КОМП'ЮТЕРА

У статті розглядається питання перевірки ефективності розробленої автором методики диференційованого навчання молодших школярів англійського аудіювання з використанням комп'ютера, доцільність її впровадження у навчальний процес загальноосвітніх навчальних закладів України.

У світлі розробки освітніх стандартів, оновлення навчальних програм, змісту підручників, створення сприятливих умов для використання комп'ютерних засобів навчання відбувається сьогодні організація навчального процесу на уроках англійської мови у загальноосвітніх навчальних закладах. З одного боку вирішуються проблеми, що спричинили цей процес реформування, а з другого боку виникають питання, розв'язання яких має сприяти досягненню поставленої мети навчання іноземної мови, зокрема у початковій школі.

Одним з таких питань є організація диференційованого навчання молодших школярів аудіювання англійського мовлення з використанням комп'ютера. Воно залишається нерозглянутим незважаючи на те, що мали місце спроби вирішення складових цієї проблеми. Підтвердженням цьому можуть слугувати дослідження останніх років з проблем диференційованого навчання молодших школярів [8; 10] та використання комп'ютерів у навчальному процесі у початковій школі [2; 9].

Метою статті є представити результати експериментальної перевірки методики диференційованого навчання учнів четвертих класів спеціалізованих шкіл з поглибленим вивченням англійської мови аудіювання англійського мовлення з використанням комп'ютера та довести її ефективність.

Для досягнення визначеної мети ми маємо вирішити такі завдання: охарактеризувати проведені передекспериментальний зріз, експериментальне навчання, післяекспериментальний зріз; описати їх результати; сформулювати висновки щодо ефективності проведеного дослідження на підставі одержаних результатів.

Експериментальне навчання тривало з вересня по грудень 2006 – 2007 навчального року на базі Чернігівської загальноосвітньої спеціалізованої школи I ступеня № 36 з поглибленим вивченням іноземних мов. В експерименті брали участь 70 учнів четвертих класів, які склали дві експериментальні групи. В першій експериментальній групі (ЕГ – 1) навчання здійснювалось за одним варіантом методики, а в другій експериментальній групі (ЕГ – 2) – за іншим. Під час експериментального навчання через низку об'єктивних причин деякі учні пропустили ряд уроків, тому ми констатували та інтерпретували результати навчання лише 60-ти учнів (ЕГ– 1 –30 учнів, ЕГ– 2 –30 учнів).

Експеримент складався з етапів, визначених у науковій літературі [11, 52 – 56]: підготовчої роботи, передекспериментального зрізу, експериментального навчання, післяекспериментального зрізу, статистично-математичної обробки експериментальних даних, аналізу підсумків експерименту й висновків.

Підготовча робота до проведення експерименту включала в себе глибокий аналіз психологічної, дидактичної та методичної літератури з обраної теми дослідження, анкетування учнів четвертих класів та вчителів англійської мови з метою виявлення та попередження можливих складностей під час проведення експерименту. На підставі проведених досліджень ми можемо констатувати те, що теоретичне підґрунтя для розробки та впровадження методики диференційованого навчання учнів початкової школи іншомовного аудіювання з використанням комп'ютерної програми існує.

На етапі підготовки до проведення експерименту було сформульовано гіпотезу. Вона стверджує, що досягти високого рівня розвитку аудитивних вмінь молодших школярів можна за умов виконання комплексів комп'ютерних вправ, розроблених з урахуванням диференційованого підходу до рівня навченості учнів. Метою

експерименту було перевірити сформульовану гіпотезу. Завданнями експериментального навчання були порівняти ефективність двох варіантів методики навчання молодших школярів англomовного аудіювання з використанням комп'ютера; перевірити ефективність розробленої авторської комп'ютерної програми "Yipree" для диференційованого навчання учнів четвертих класів шкіл з поглибленим вивченням англійської мови аудіювання англійського мовлення.

Експериментальне навчання проводилось на основі розробленої нами комп'ютерної програми "Yipree" під час роботи учнів у комп'ютерному класі на уроках англійської мови.

Методичний експеримент складався з передекспериментального зрізу, експериментального навчання, післяекспериментального зрізу. Представимо структуру методичного експерименту в Табл. 1.

Таблиця 1

Структура методичного експерименту

Етапи експериментального навчання	Час проведення	Кількість учасників	Основні завдання етапу
Передекспериментальний зріз	11.09.2006 14.09.2006	60 учнів	Визначення вихідного рівня розвитку аудитивних вмінь
Експериментальне навчання	18.09.2006 – 27.10.2006; 6.11.2006 – 15.12.2006	60 учнів	1) Ознайомлення з комп'ютерною програмою 2) Перевірка ефективності розробленої методики
Післяекспериментальний зріз	18.12.2006 21.12.2006	60 учнів	Визначення досягнутого рівня

			розвитку аудитивних умінь.
--	--	--	-------------------------------

Зупинимось детальніше на кожному з етапів.

Завданням передекспериментального зрізу було визначити вихідний рівень навченості учнів четвертих класів. Об'єктами тестування слугували вміння учнів розуміти основний зміст прослуханого текстового повідомлення. З цією метою учням пропонувалось для виконання чотири тестових завдання: для визначення рівня розвитку вміння виділяти головну інформацію в тексті, вміння передбачати зміст повідомлення, вміння розуміти детальну інформацію, вміння визначати логічну послідовність подій у тексті. Для фіксації результатів тестових завдань учнями були заповнені бланки, на яких знаходилося завдання до виконання та матеріал для виконання. Також перед початком виконання тестового завдання кожному учню необхідно було зазначити прізвище та ім'я, школу, клас, дату виконання.

Наведемо приклади тестових завдань:

- 1) для визначення рівня розвитку вміння виділяти головну інформацію: *You'll hear the text without a title. Listen to it very attentively. Choose the correct title to the text and put a tick (✓) in the box below.*
- 2) для визначення рівня розвитку вміння розуміти детальну інформацію: *Listen to the text again and mark the following statements True or False. If the statement is true mark it T, if the statement is false mark it F.*
- 3) для визначення рівня розвитку вміння передбачати зміст повідомлення: *The title of the story is "Tiger's dinner party". Look at the pictures. Choose the picture the story is about and put a tick (✓) in the box below.*
- 4) для визначення рівня розвитку вміння визначати логічну послідовність подій у тексті: *Look at the pictures. Listen to the story "Tiger's dinner party". Arrange the pictures according to the story. Write numbers 1 – 5 in the boxes.*

Процедура оцінювання відбувалася шляхом порівняння відповіді учня з попередньо складеним ключем. За кожен правильну відповідь учень отримував 10

балів, за неправильну – 0 балів. Тестові завдання містили 12 запитань, тому максимальна кількість балів, яку міг отримати учень за виконання усіх завдань, склала 120 балів.

Для визначення вихідного балу рівня розвитку аудитивних умінь учнів ми використали формулу В.П.Беспалька: $K = a/n$, де a – кількість правильних відповідей, n – кількість запропонованих завдань [1, 56]. Виконання завдання вважалось задовільним, якщо K становило не менше 0,7. Після опрацювання результатів ми отримали такі середні показники передекспериментального тестування в ЕГ 1 – 0,55, в ЕГ 2 – 0,54.

Як свідчать результати передекспериментального зрізу, середній коефіцієнт навченості є нижчим за 0,7. Це підтверджує наше припущення про необхідність проведення експериментального навчання з використанням комплексів комп'ютерних вправ, побудованих на основі розробленої нами методики диференційованого навчання аудіювання.

Детальніше зупинимось на характері методичного експерименту. Експеримент носив вертикально-горизонтальний характер [3, 29]. Вертикальний характер експерименту полягав у тому, що порівнювалися рівні умінь одних й тих же учнів, але в різний час (перед початком проведення експериментального навчання та після його закінчення); горизонтальний характер експерименту виявлявся в тому, що під час його проведення порівнювалися дві експериментальні методики. За ступенем наближеності експерименту до природного навчального процесу нами було обрано природний експеримент (експеримент проводився у звичайних класах, без спеціального відбору учнів, у звичайних навчальних умовах).

Неварійованими умовами навчання в експериментальних групах були:

- комп'ютерна програма "Yippee" для навчання учнів четвертих класів англомовного аудіювання;
- тривалість експериментального навчання;
- кількість уроків;
- зміст перед- та післяекспериментальних зрізів;
- умови проведення експерименту;

- кількість учасників експерименту;
- критерії рівня сформованості аудитивних умінь;
- експериментатор.

Варійованою величиною був диференційований підхід у розробці комп'ютерних вправ до формування навичок та розвитку вмінь аудіювання англійського мовлення.

Експериментальне навчання проводилося в природних умовах на основі навчального матеріалу, що слугував підґрунтям для розробки авторської комп'ютерної програми "Yirree", в рамках шкільних уроків і займало не більше 20 хвилин навчального часу уроку, який проводився в комп'ютерному класі. Навчальний процес було організовано відповідно до розробленої нами циклічно-тематичної моделі навчання.

Експериментальне навчання розпочалося знайомством з комп'ютерною програмою: її структурою, головними героями. В програмі існує пояснювальна записка, в якій від імені головного героя розповідається, що це за програма, скільки в ній тем, уроків, героїв, що необхідно зробити для того, щоб виконати вправу або перейти до іншої, як прослухати слово або текст, як отримати підказку тощо. Знайомству з "Yirree" присвячено один комп'ютерний урок.

Після цього розпочинається безпосередньо експериментальне навчання. Особливо важливим завданням під час організації дослідження було гармонійно вписати в навчальний процес на уроці англійської мови нашу методику з використанням комп'ютерного засобу навчання.

Розроблена нами методика реалізовувалася за допомогою спеціально створених комплексів комп'ютерних вправ. Експериментальне навчання в ЕГ – 1 від експериментального навчання в ЕГ – 2 відрізнялося наявністю диференційованого підходу до формування навичок та розвитку вмінь аудіювання. В ЕГ – 1 навчання здійснювалося без диференційованого підходу на рівні навченості середнього у навчанні учня; в ЕГ – 2 здійснювався диференційований підхід і навчання відбувалося на рівні навченості кожного учня (рівень А – слабкий у навчанні учень, рівень В – середній у навчанні учень, рівень С – сильний у навчанні учень).

Учні ділилися на групи за результатами передекспериментального зрізу, під час навчання вони мали можливість переходити на інший рівень за результатами попередньо виконаного комп'ютерного уроку. На етапі формування навичок аудіювання диференційований підхід реалізувався шляхом використання української мови в інструкціях та репліках зворотного зв'язку; застосування різних способів семантизації лексики та використання/невикористання графічної форми мовних одиниць; а також шляхом ускладнення одиниці сприйняття (ізолювані слова, речення). На етапі розвитку аудитивних умінь диференціація здійснювалася шляхом ускладнення одиниць сприйняття – частини тексту, цілого тексту, поданих опор – малюнків, друкованих мовленнєвих одиниць та зміною рівня складності завдання щодо вилучення інформації з тексту.

Максимально за кожен урок учень міг набрати 60 балів. Кількість спроб та помилок під час виконання завдання впливала на кількість набраних балів (10 балів – правильна відповідь з першої спроби, 5 балів – з другої спроби, 1 бал – коли учень одержує відповідь комп'ютера). Оцінювання у групах відбувалося за розробленими нами критеріями, які співвідносяться з програмними вимогами щодо оцінювання навчальних досягнень з іноземних мов учнів загальноосвітніх навчальних закладів України [4, 287 – 288].

Наприкінці експериментального навчання був проведений післяекспериментальний зріз, завдання якого були ідентичні завданням передекспериментального зрізу. Середній коефіцієнт навченості та порівняльну характеристику результатів перед- та післяекспериментального зрізів подано в Табл. 2.

Таблиця 2

Порівняльна таблиця результатів перед- та післяекспериментального зрізів

Індекс групи	Коефіцієнт навченості за результатами передекспериментального зрізу	Коефіцієнт навченості за результатами післяекспериментального зрізу	Приріст
ЕГ – 1	0,55	0,75	0,2

ЕГ – 2	0,54	0,84	0,3
--------	------	------	-----

Аналіз результатів експерименту показав, що застосування комплексів комп'ютерних вправ, розроблених на основі диференційованого підходу, сприяло більшому приросту рівня розвитку вмінь аудіювання учнів четвертих класів (0,3) у порівнянні з використанням комплексів комп'ютерних вправ без диференційованого підходу (0,2).

Достовірність одержаних результатів ми перевірили за допомогою критерію ϕ^* – кутове перетворення Фішера [7, 157 – 176]. Підрахувавши емпіричне значення ϕ^* відповідно до алгоритму обчислення критерію Фішера, з метою визначення ефективнішої методики (порівнювали методику, за якою навчалася ЕГ – 1, з методикою, за якою навчалася ЕГ – 2), ми отримали значення $\phi^*_{емп} = 2,66$. Порівнявши його із значенням $\phi^*_{кр}$, визначили, що значення $\phi^*_{емп}$ перебуває у зоні значущості, а це означає, що підтверджується гіпотеза про те, що частка учнів в ЕГ – 2, що працювали за другим варіантом методики та досягли достатнього рівня коефіцієнта навченості, більша ніж в ЕГ – 1, що працювали за першим варіантом методики.

Таким чином, підтвержені статистикою результати експериментального навчання дозволяють нам стверджувати, що методика диференційованого навчання молодших школярів аудіювання англійського мовлення з використанням комп'ютера виявилась ефективною для успішного формування навичок та розвитку вмінь аудіювання на рівні, визначеному в чинних програмах з англійської мови для спеціалізованих шкіл з поглибленим вивченням англійської мови [5, 14; 6, 18–19]. Тому розроблена нами методика може бути рекомендована для впровадження з метою навчання учнів четвертих класів англійського аудіювання у загальноосвітніх навчальних закладах, які користуються під час організації навчального процесу вказаними програмами з англійської мови .

Перспективи подальших досліджень з проблеми диференційованого навчання молодших школярів англійської мови ми вбачаємо у розробці комп'ютерних програм для початкової школи та впровадженні їх у навчальний процес.

ЛІТЕРАТУРА

1. Беспалько В.П. Опыт разработки и использования критериев качества усвоения знаний// Советская педагогика. – № 4. – 1968. – С. 52 – 69.
2. Васина Ю.М. Дидактические условия использования компьютерных технологий в процессе обучения младших школьников: Дис. ... канд. пед. наук: 13.00.01.- Тула, 2002.- 227 с.
3. Гурвич П.Б. Теория и практика эксперимента в методике преподавания иностранных языков.– Владимир, 1980. – 104 с.
4. Книга вчителя іноземної мови: Довідково-методичне видання/ Упоряд. О.Я.Коваленко, І.П.Кудіна. – Вид. 2-ге, доповн.– Харків: ТОРСІНГ ПЛЮС, 2006. – 416 с.
5. Програми для спеціалізованих шкіл з поглибленим вивченням іноземних мов. Іноземні мови. 1-11 класи. - К.: Перун, 1998. – 40 с.
6. Програми для шкіл із поглибленим вивченням англійської мови (1-12 класи) // Іноземні мови у навчальних закладах . – 2005.– № 4. – С. 10-35.
7. Сидоренко Е.В. Методы математической обработки в психологии. – СПб.: Речь, 2006. – 350 с.
8. Сиротюк А.Л. Дифференцированное обучение младших школьников с учетом индивидуально-психологических особенностей: Дис. ... докт. псих. наук: 19.00.07.- М., 2004.- 420 с.
9. Цветкова Л.А. Формирование лексических навыков у младших школьников с помощью компьютерной программы (на материале английского языка): Дис. ... канд. пед. наук: 13.00.02.- М., 2002.- 250 с.
10. Чеснокова Е.В. Дифференцированное обучение младших школьников иноязычному чтению (на материале немецкого языка): Дис. ... канд. пед. наук: 13.00.02.- Екатеринбург, 2004.- 210 с.
11. Штульман Э.А. Основы эксперимента в методике обучения иностранным языкам. – Воронеж: "Изд-во Воронеж. унив-та", 1971. – 144 с.

